

הדף היומי

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת סנהדרין - דף ל

אולם בדברי התוס' ר"ד משמע שהו' דין העומד בפני עצמו שמועיל עד אחד). ועוד צריך להשכיל אף מה שחזר בו התוס' ר"ד זה לא מחמת שאין גאמנות אלא מחמת שזה דבר שבמקומו.

מכאן מדבריו, שלמד שיש חילוק בין אמירת זהו בכור לשאר מקומות וכך, דיש מקום לדון מהו "בכור" האם הוא דין מסוים והחלת חלות שזה בכור, ויש לו דינים והלכות שבאיסור ושבתומו. מצד שני ניתן לומר שלבן ראשון קוראים גם "בכור" ואין כאן דין מסוים, אלא שם בעלמא. על כרחך אתה למד מדברי התוס' ר"ד שהוא נקט "זהו בכור" אינו בהחלת חלות, אלא "שם" בעלמא ולפיכך היה לו צד שיהיה בו עד אחד, וכן כל מה שחזר בו אליבא דאתה היה מועיל איהו לומר שצריך שניים זה רק משום דיני הממנות.

שטר הודאה שלא כתבו בו העדים "אמר לנו לכתוב ולחתום ולתת למלוה", **לדעת אב"י ור"ב** השטר כשר מחמת **דברי ר"ל** שאין העדים חותמים על השטר אלא כ"ד בדין את התנויים. **לדעת רב** החתימות נפטר דיון). **רבנן** רצה לתלות בר"ל הנזכר לעיל ולהכשיר את השטר, **אמר לו רב נתן בר אמי**, ככה"ל חוששים לבי"ד טועים. אמר רבי"ל אם היה כתוב בשטר נוסח של ב"ד אין לחשוש. **ומבאר התנ"י** שלא חוששים לבי"ד חוצף (בי"ד של 2 דיינים לדעת שמואל), **משום** (למסנא) כתוב בשטר שבר אשוי אמר להם לכתוב.

שטר שהיה כתוב בנוסח "**וזכרו דברים**" הנושע ע"י דיינים, והיו חותמים בו ב' דיינים, ולא היה **כתוב** "שהיו ג' דיינים ואחד נפטר" הנוסח הכותבים על השטרות באופן שלאחר ביורור הדין קודם התחילתו לו היכן המעות, אבל אמר לו שהם מעות של מעשר שני, היה מנעוה הזו ואמרו הכתמים דברי חילוק לא מעלים ולא מורידים, ויכול להשתמש במעות כרצונו.

כאשר **ב' דיינים אומרים זכאי** ואחד אומר חייב, **נפסק ע"פ הרוב** שהוא זכאי. **לדעת ר"י** חותמים בשטר "אש פלוני זכאי", **לדעת ר"ל**, **לדעת ר"ב**, **לדעת ר"א** ופלוני חייבים מהמים. **לדעת ר"א** ולמחרת הדינים זכאי פלוני. **מבאר התנ"י למסנא** שהנפיק"ם לגבי הלכות רכילות, **לדעת ר"י** ור"ב אסור להודיע מאומה ולכן כותבים "זכאי" ותו לא. **ל"ל** משום מחזי כשיקרא מפורטים. **לדעת ר"ב** כדי שלא יראה שקר ולא יהיה בעיה של רכילות כותבים מתוך הדין עולה שפלוגא זכאי. **לח"א** רצו להעמיד שנתחלקו עם הדין שחייב ישלם עם שאר הדיינים באופן שטענו, **ומנחה** עוד **רצו להעמיד** אם הם ישלמו את חלקו של הדין הג' **ומנחה**.

מבואר במשנה שלפני שהדיינים גמרו לרוב **מכניסים אותם רצו לתלות** בדת רבי נתן, **לדעת ר"ב** עדות תהיה רק שראו העדים את המעשה בידו. **לדעת ר"ב** **יהושע בן קרח** אף אם הוא זהו אחר זה. **לדעת ר'בן** צריכים להעיד בידו. **לדעת רבי נתן** שומעים דבריו של אחד ולמחרת יכולים לשמוע דבריו של עד שני. **ובהיבנה התנ"י** שמכניסים את העדים שוב כדי לקיים דברי רבן שמעון דברייהם. היו הדיינים דנים. ואח"כ מכניסים אותם. **ובברייתא מבורא** שלא כרבי נתן, שאמרה הברייתא שלאחר שמרו מכניסים את העדים לקבל עדותם בידו. כאמור **נחלקו רבן רוביק** אם צריכים העדים לראות כאחד, **מבאר התנ"י** שנחלקו בסברא ובפסוק, **בסברא**, אמרו רבן כל עד מעיד על הלוואת מנה אחר. **לדעת רבי"ק** מתוך דברי שניהם למדנו שהנתבע חייב מנה. **ונחלקו** בפסוק "הוא עד או ראיה או יעד", **רבנן** למדו שדווקא באופן שב' העדים ראו כעד אחד **שהרי בכל מקום בתורה שנוכח "עד"** הכונה לב' וכאן כתבה התורה בצורה זו ולמדו שראו השניים כאחד - יחד). **לדעת רבי"ק** מהמילה "או" יודעה תורה שיתן לצרפם העיקר שראו מעשה אחד.

כאמור נחלקו רבן ורבי נתן האם קבלת העדות בבי"ד בידו או לא. **נחלקו** בסברא ובפסוק. **לרבנן**, כחון של עד אחד זה לחייב שבועה ולא ממון, לכן חייבים את שניהם בידו. **לדעת רבי נתן**, הרי אף ששניים בידו אינם מדברים בידו ומצרפים בידו עדותם, א"כ מועיל לצרף אף לאחד זמן. **ונחלקו** בפסוק "אם לא יגיד וגו' ענו", ושניהם סבורים כדעת רבן שצריך ראיה אחת. **ולרבנן** יש הוקש ראיה להנדה שאף ההנדה צריכה להיות כחתה. **ור"ל חלקו** וסבר שאין הוקש ראיה להנדה.

רבי שמעון בן **אליקים** רצה ללסוק את רבי יוסי ברבי חנינא ולא עלה הדבר בידו, **פעם אחת ישבו לפני ר"ח** ושאל ר"ח האם יש מי שיעודע את נפסקי הלכה כרבי יהושע בן קרח, **אמר רבי שמעון** שרבי יוסי יודע, אמר לו היכן הוא, אמר לו ר"ש קודם תסמוך אותו. **לאחר שר"ח סמך את רבי יוסי ורבן חנינא** אמר לו, שמעתי שמודה רבי"ק לרבי נתן שאין צריך שיאמרו בידו ואין צריך שיארו בידו. **אמר לו ר"ח** בודאי שרבי"ק סובר את דברי ר"נ שהרי אם ראיה לא צריך בידו, בודאי שהתנ"י לא צריך בידו. **אבל השאלה** אינו פוסקים כמו רבי נתן, האם אנן פוסקים אף כרבי יהושע, ועל זה לא ענה לו **ואמר ר"ח** כיון שפוסקת שוב לא תרד. **אמר רבי זירא** למדנו מכאן אדם שגדול שסמך אף אם נעשה הדבר בטעות הסמיכה מועילה.

אמר רבי חייא בר אבין בשם רב, הלכה כרבי יהושע בן קרח, **בעדות** קרקעות ובמטלטלין. **לעולא**, רק בקרקעות ולא במטלטלין. **אמר אב"י** ממה שאמר "הלכה" משמע שרבנן נחלקו, **ומ"כ אמר רבי אבהו בשם רב הונא** שאמר בשם רב שמודים רבנן לרבי"ק בעדות קרקע, וכן למד רב אידי רב אבין בברייתא של דין נזיקין ביבית מדורשו של קרנא, **שמודים חכמים** בעדות בכור, **קרקע**, **חזקה** ועדות גדלות על חבן **ומנחה** (עד אחד אמר ב' שערות בכריסה, וע"א אמר ב' שערות בכבש. ולא יתכן לומר ע"א אמר שיערה אחת כבשה ואחד אמר שיערה אחת בכריסה, שיש כאן חצי עדות ולא חצי דבר). **אומרת חנ"י** שבאמת עולא חלק וסבר שרבנן חלקו על עדות קרקע. **אמר רב יוסף בשם עולא**, הלכה כרבי"ק בקרקע ובמטלטלין, אמר רב אבהו בשם רבי זירא בשם רב, רק בקרקעות, ולא במטלטלין. **רב לשיטתו** שאם העיד עד על הודאה ועד שני על הודאה, יש צירוף שיתכן שמדברים על אותה הודאה, וכן **הודאה וחלואה** אולם אם כל אחד העיד על ההלואה אף על ההודאה אחר הודאה, אין כאן צירוף שיתכן שכל אחד מעיד על מעשה אחר. **וביבאר ר"ב** **הודאה בריה דרב יהושע לרבנן** שבהודאה אחר ההלואה נאמנים ומצטרפים משא"כ בהלואה אחר ההלואה, שבהודאה השניה אמר הנתבע לעד, על אותו מנה שהודיע בפניו הודייתו אף בפני עודד עד. ולכן ברור שהתכוון לאותו מעשה. **ואמר רב הונא** ששלוחות רבא או רב ששטח דבריו זה, שא"כ זה המקרה של הודאה אחר ההלואה. **ואמר לו רבי"ל** מה שנטעת עקרת, **היינו** דחית את התיורץ שאמרתי. **ולדעת הגרמאני**, בכל האופנים מצטרפים העדים כשיטת רבי"ק.

עיונים על הדף

פה הכוונה "עדות בכור"?

לדעת רבנן עדות תהיה רק באופן שראו העדים את המעשה בידו. לדעת רבי יהושע בן קרח אף אם ראו בזה אחר זה. והביאו בגמ' שנחלקו כמי ההלכה ומתי, ובין הדברים הביאו את דברי רב אידי בר אבין בברייתא של דין נזיקין בבית מדרשו של קרנא, שמודים חכמים בעדות בכור, קרקע, חזקה ועדות גדלות על חבן והבת.

מה הכוונה "עדות בכור"? רש"י הביא ב' ביאורים. דחה את הביאור השני. תוס' הביאו דברי רש"י ודחו אותם והביאו ביאור שלישי.

כתב רש"י (ד"ה בעדות בכור), בבכורות (לה, א) כל מומין הראויין לבא ביד אדם, רועים כהנים אין נאמנין לומר מאליהו נפל בו מום זה, לפי שנחשדו כהנים להטיל מומין בבכורות בזמן הזה כדי להתירן בשחיטה. ואם הביא בכור להראותו לחכם, צריך שני עדים עמו שמאליהו נפל בו מום זה, אם הביא עד אחד על מום זה ועד אחד על מום אחר בכבור זה מצטרפין. ולדעת רש"י זה הכוונה שיש צירוף של ב' עדים בב' ראיות בנושא בכור.

הביא רש"י עוד שיטה, שהעדים אומרים שהחכם התייר את הבכור. וזוהר רש"י, שאין זה שייך לפרשת עדות משום שלומר שהחכם התייר דבר זה לא צריך "עדות" אלא הנושא קשור לעד אחד שנאמן באיסורים, ואפילו כהן שהוא בעליו נאמן דתנן (בכורות לו, א) נאמן הכהן לומר הראתי בכור זה ובעל מום הוא, דמילתא דעביד לאיגלווי לא משקר. (עי' בתשכ"ז ח"א פד, שמבאר בדבריו שמעיקר הדין לא צריך כלל עדות ומתורה נאמן הבעלים והכהן לומר שיש מום. ורק חששו חז"ל מחמת שכהנים חשודים לכך מעיקר הדין צריך עדים וכו', אולם הכשירו עד מפי עד וכו'. ועיי').

ובאמת הקשו תוס' (ד"ה בעדות) לפי הגבנה רש"י שמדובר על עדות על מומי בכור, מדוע נזקקים לשני עדים הרי עד אחד כשר, ויכול לומר על של חברו וחברו על שלו, והרי התיירו עד מפי עד וכו', ועי' בשפת אמת בשבת (קמח, ב) שביאר שיש חילוק גדול בין "עדות" ל"גילוי מילתא". בדברים שצריך בהם הלכות עדות, יצטרכו עדים ככל הדינים של פרשת העדות, ולא יועיל עד מפי עד. אולם ב"גילוי מילתא" שאין כאן קבלת עדות אלא בסת"כ העדים אומרים לבי"ד מה יש כאן, אז לא צריך עוסף, לכן עד אחד נאמן באיסורים כי הוא לא מכרעו דין כשר בחיובי ממון, אלא משום מה יש כאן, וכדי למלא סידורן ידיעה מספיק עד אחד. מה שמצאנו בהיתר אשה שמועיל עד אחד, למרות שצריך פרשת עדות, זה קולא שהקילו מחמת עיגונא. ובעדות בכור אפילו שנראה הדבר כעדות, אולם היות והנושא הוא מחמת חשש של חשד שמא הטילו מום, התיירו כמו בגילוי מילתא שמספיק עד אחד.

לכך ביאר התוס' שהנושא בסוגיא לומר על "בכור" אדם שומר שהוא בכור, אנו למדנו בפרק זה נוחלין (בבא בתרא) שאב נאמן מדין "וכיר" על בנו לומר שהוא בכור ודנו שם בהרחבה בעיונים על הדף לדף קל ועוד, בדינו של האב ובהגדרתו, מתי נאמן ואיך נאמן והאם מועיל מה שמבכר בן אחד. ונקטו תוס' שבאים ב' עדים ואחד אומר ששמו מאביו של פלוני שהוא בכור, ועד אחר מעיד ששמעו בפעם אחרת מאביו של זה שהוא בכור. ועי' שם אמרו שיש צירוף ביניהם והם מחזקים אותו לבכור, ולגבי ירשה יקבל פי שנים וכו'.

ואמנם למדנו שלגבי דיוי הבן האב נאמן מדין היכיר, אולם יש לברר ועיין בנושא ונרחיב מעט את היריעה. ברש"י ביבמות (מז, א ד"ה יכירו לאחרים) שאם אין ב"ד מכירים אותו נאמן עליו אביו לומר זה בני בכור ליטול פי שנים. ודקדק שם ברש"י ונמצא לפי דבריו שאב מדבריו של פלוני שהוא בכור, ועד אחר מעיד ששמעו בפעם על עצם הדבר ואף לגבי דיוי הממונות להוציא מתופסת הבית חלק בכורה.

מאידך שיטת הרשב"ם דבעינן תרתי כפי שכתב בב"ב (קכג, א ד"ה מוחזק אבו) ועד אחר עימו. היות וס"ל דבעינן לתרתי. ובאמת לאחר שהייתה עדות מגורה על בן שהוא בכור שיטת הרשב"ם שכבר האב לא נאמן. ובהראשונים יש דפלוני. אולם כך היא שיטתו שכתב להדיא (שם קכז, א ד"ה היו מוחזקין) לאו בעדים שמעידים שראו שנוולד קודם לאחיו, דאם כך אין האב נאמן. אלא בקול בעלמא כעין שאמרנו למעלה דהוה קרו ליה בכורא. דהיינו אף דאב נאמן ביכיר והוא נאמנות גמורה עכ"פ מתי קול נגד מוחזק לנו בתרי.

ובתוס' ר"ד כתב וז"ל עלה דבעתי לומר אפילו עד אחד נאמן ולא מצרכין שני עדים בדבר כדאמרין גבי אישתמודיענהו אפי' ע"י אשה וקרוב משום דגילווי מילתא בעלמא הוא וכו'. ובתרי הכי חזר בו וכתב, "אחרי כן התבוננתי וראיתי שיפה פירש הרשב"ם שהיה עד אחר עימו וכן פירשו חכמי מנגצא, ומה שכתבתי לעיל דע"א נאמן בבכור והבאתי, אמר ממאי דאמרין גבי יבם אישתמו' אפי' ע"י אשה וקרוב, משום דגילווי מילתא היא, אינה ראיה, דדוקא באיסורא אמרינן הכי אבל בממונא בעי תרי סהדי. וכו'.

וצריכים להבין בדבריו, מהיכי תיתי שיועיל עד אחד לומר "זהו בכור", האם לומר "זהו כהן" היה צד שיהיה בע"א בלא שני עדים כשרים. ומדוע נראה מדברי התוס' ר"ד שהיה לו צד גדול שיועיל עד אחד לחדש על משוה שהוא בכור (וא"כ מועיל לא הרווחו התוס' לפינוי בסוגיא מאומה, מדעת רש"י הנזכר ביבמות אין קשה משום שמדובר על אביו,